

โครงการเด็กไทยสายตาดี เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ ตามนัยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลา+r”

หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ

หลักการและเหตุผล

รัฐบาลกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศด้วยความมุ่งหวังให้ประเทศไทยมั่นคง สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนประชาชนมีความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ เรื่องการสร้างความเป็นธรรมในสังคม ที่มีตัวชี้วัดเรื่องการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขของประชาชน และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ เรื่องการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ที่กำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพของประชาชน เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการตระหนักรู้ว่า ประเทศไทยจะมั่นคง เมื่อประชาชนในชาติมีความมั่นคง ประชาชนจะมั่นคงได้ต้องมีสุขภาพแข็งแรง สามารถดำรงชีวิตและประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ กระทรวงสาธารณสุขจึงกำหนดนโยบาย “สร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยตลอดชีวิตทุกกลุ่มวัย โดยจะผลักดันให้ระบบสุขภาพระดับตำบลมีประสิทธิภาพ...” ซึ่งมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือพัฒนาให้เกิดระบบสุขภาพระดับอำเภอ (District Health System : DHS) และพัฒนาระบสส์เสริมสุขภาพและอนามัยลิ่งแวดล้อม รวมกับการกำหนดเรื่อง Service Plan เพื่อลดความเจ็บป่วยและอัตราตาย ให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ และระบบการส่งต่อที่มีรั้งรอยต่อจากการศึกษาสถานการณ์ทางระบาดวิทยาของสภาวะตอบด ดาเลือนร่างและโรคติดต่อ ที่เป็นสาเหตุสำคัญและเป็นปัญหาสาธารณสุขในกลุ่มประชากรเด็กไทยอายุ ๐-๕ ปี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุกดิจิทัลและพัฒนา ประชากรวัยเด็กอายุ ๖-๑๔ ปี จำนวน ๒,๗๗๓ ราย ของโครงการสำรวจสภาวะตอบด ดาเลือนร่างและโรคติดต่อเป็นปัญหาสาธารณสุขในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐ ซึ่งเก็บตัวอย่างในพื้นที่ ๒๒ จังหวัด พบว่า ภาวะสายตาผิดปกติเป็นสาเหตุของสภาวะตอบด ดาเลือนร่าง ร้อยละ ๒๘ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า กลุ่มเด็กวัยเรียน ๖-๑๒ ปี ในกรุงเทพมหานคร มีความซุกของสายตาผิดปกติ ร้อยละ ๑๓ นอกจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ การศึกษาเรื่อง การคัดกรอง ภาวะสายตาผิดปกติโดยครูในเด็กก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาในโรงเรียน จำนวน ๑๗ แห่ง ในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี ลำพูน และนครพนม พบร้า เด็กมีภาวะสายตาผิดปกติ ร้อยละ ๖.๖ และจำเป็นต้องใส่แว่นสายตา ร้อยละ ๔.๑ ซึ่งการประมาณการในภาพประเทศไทย คาดว่า จะมีเด็กจำเป็นต้องใส่แว่นสายตาประมาณ ๒๖๐,๐๐๐ คน

ภาวะสายตาผิดปกติที่นำไปสู่ภาวะตอบด ดาเลือนร่างในเด็กไทย เป็นกลุ่มโรคที่หลักเลี้ยงได้ตามคำนิยามขององค์กรอนามัยโลก ถ้าได้รับการตรวจวินิจฉัยและให้การรักษาอย่างเหมาะสมและทันเวลา จะสามารถลดจำนวนเด็กตอบด ดาเลือนร่างได้ ประกอบกับโครงการ VISION ๒๐๒๐ the right to sight ๖-๑๔ ขององค์กรอนามัยโลก ตั้งเป้าหมายเพื่อควบคุมโรคที่เป็นสาเหตุของสภาวะตอบด ดาเลือนร่างในเด็ก เพื่อลดอัตราความซุกของตอบด ดาเลือนร่าง ๐.๐๗๕ เป็น ร้อยละ ๐.๐๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยกำหนดแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งคือ เด็กนักเรียนทุกคนควรได้รับการตรวจคัดกรองสายตาและแก้ไขภาวะสายตาผิดปกติ

กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักรถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวข้างต้น และมุ่งมั่นที่จะนำแนวคิดงานสาธารณสุขชุมชน (Primary health care) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้ชุมชนมีระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน มีการผสมผสานการดำเนินงานทางจักษุสาธารณสุขเข้าไปในงานสาธารณสุขชุมชน โดยกำหนดให้งานจักษุสาธารณสุขเบื้องต้น (Primary eye care) เป็นบทบาทหนึ่งของอาสาสมัครสาธารณสุข ในการตรวจคัดกรองและส่งต่อผู้ที่มีภาวะโรคและสายตาผิดปกติ เพื่อแก้ไขด้วยการสนับสนุนด้านความรู้และการฝึกทักษะจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและแพทย์ที่ว่าไปในโรงพยาบาลชุมชน

กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดประเด็นสุขภาพเน้นหนักเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพตาและการป้องกันภาวะผิดปกติของ瞳孔อสูร เพื่อลดปัญหาตาบอดจากภาวะสายตาผิดปกติในเด็กไทย โดยการกำจัดหรือจำกัดสาเหตุที่ทำให้เกิดตาบอดด้วยการจัดการทางด้านสาธารณสุข ได้แก่ การตรวจคัดกรองภาวะสายตาผิดปกติโดยครูประจำชั้น การให้สุขศึกษาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเรื่องอนามัย ดวงตา การดูแลรักษาเบื้องต้น และการส่งต่อเพื่อแก้ไข ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำโครงการเด็กไทยดวงตา การดูแลรักษาเบื้องต้น และการส่งต่อเพื่อแก้ไข ดังนี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงจัดทำโครงการเด็กไทยดวงตา เรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาผู้” ขึ้น เพื่อรับรองค่าส่งเสริมการสายตาดี เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาผู้” ขึ้น เพื่อรับรองค่าส่งเสริมการตรวจวัดสายตาเด็กวัยเรียนและดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสมและทันเวลา ซึ่งจะส่งผลให้สามารถลดความซ้ำของสภาพตาบอดในเด็กไทยได้ รวมทั้งจุดประกายให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของการตรวจวัดสายตาเด็ก อายุต่ำกว่าหกเดือน แต่ไม่เกินหกเดือน รวมทั้งจุดประกายให้บุคลากรด้านการศึกษา บุคลากรด้านสาธารณสุข ผู้ปกครองและชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขและการศึกษาร่วมมือกันดำเนินการตรวจวัดสายตาเด็กวัยเรียนชั้นอนุบาล ๑ และประถมศึกษาปีที่ ๑ ทั่วประเทศ
- เพื่อให้เด็กวัยเรียนชั้นอนุบาล ๑ และประถมศึกษาปีที่ ๑ ที่มีสายตาผิดปกติ ได้รับการแก้ไขหรือส่งต่อไปรับการรักษาตามสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นอนุบาล ๑ และประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนทุกสังกัดทั่วประเทศ

ระยะเวลาและกิจกรรม

ระยะที่ ๑ ระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๕๘ – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

- กรมอนามัยจัดทำคำสั่งกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการโครงการเด็กไทยสายตาดี เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาผู้”
- กรมอนามัยจัดประชุมคณะกรรมการและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการจัดตั้ง Training Centre ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘
- ดำเนินการจัดตั้ง Training Centre และอบรมครุ ก (พยาบาลเวชปฏิบัติต้านตาในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป) ครุ ข (พยาบาลเวชปฏิบัติต้านตาในโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) และครุ ค (ครูประจำชั้นอนุบาล ๑ และประถมศึกษาปีที่ ๑ ในทุกโรงเรียน)
- รณรงค์และเปิดตัวโครงการเด็กไทยสายตาดี ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘
- ครุประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตรวจคัดกรองสายตาบ้านเรียนในชั้นเรียนของตน และสรุปรายงานส่งหน่วยงานด้านสังกัด พร้อมทั้งส่งต่อนักเรียนสายตาผิดปกติไปยังโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

๖.เจ้าหน้าที่สาธารณสุข...

๖. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รับการส่งต่อ นักเรียนที่มีปัญหาสายตาผิดปกติ เพื่อให้พยาบาลเวชปฏิบัติต้านตาในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปยืนยันการแก้ไข/รักษา โดยมีจักษุแพทย์เป็นที่ปรึกษาและจัดทำแว่นสายตาให้ นักเรียนสายตาผิดปกติ และส่งรายงานให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
๗. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมอบแว่นสายตาแก่นักเรียนในงานวันเด็ก ๙ มกราคม ๒๕๕๙
๘. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ติดตามผลการวัดสายตานักเรียนที่รวมไว้ทุกปี
๙. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่งรายงานการตรวจคัดกรองสายตานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ให้กับกระทรวงสาธารณสุข

ระยะที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๑. ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตรวจคัดกรองสายตาของนักเรียนในชั้นเรียนของตน และสรุปรายงานส่งหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งส่งต่อนักเรียนสายตาผิดปกติไปยังโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
๒. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รับการส่งต่อ นักเรียนที่มีปัญหาสายตาผิดปกติ เพื่อให้พยาบาลเวชปฏิบัติต้านตาในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปยืนยันการแก้ไข/รักษา โดยมีจักษุแพทย์เป็นที่ปรึกษาและจัดทำแว่นสายตาให้ นักเรียนสายตาผิดปกติ และส่งรายงานให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
๓. นักเรียนที่มีสายตาผิดปกติจะได้รับแว่นสายตาจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
๔. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ติดตามผลการวัดสายตาของนักเรียนที่รวมไว้ทุกปี
๕. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่งรายงานการตรวจคัดกรองสายตาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ให้กับกระทรวงสาธารณสุข

ระยะที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ เป็นต้นไป ขยายผลการตรวจคัดกรองสายตาของนักเรียนชั้นอนุบาล ๑

งบประมาณและหน่วยงานรับผิดชอบ

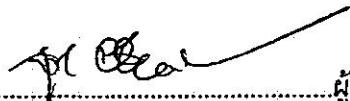
๑. การผลิตสื่อและอุปกรณ์รวมทั้งการจัดกิจกรรมรณรงค์และการประชุมคณะกรรมการโครงการเด็กไทยสายตาดีและผู้เกี่ยวข้อง : กรมอนามัย
๒. การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง : Service plan, กรมการแพทย์
๓. จัดกิจกรรมรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ : กรมอนามัย
๔. ระบบรายงานและข้อมูลสารสนเทศ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๕. แว่นสายตาสำหรับนักเรียนที่มีสายตาผิดปกติ : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เด็กวัยเรียนได้รับการตรวจคัดกรองสายตาด้วยเครื่องชั้นนำและเข้ารับการศึกษา และมีการติดตามอย่างต่อเนื่องโดยครูประจำชั้นและบุคลากรสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมสุขภาพดีและแก้ไขนักเรียนสายตาผิดปกติ อันจะส่งผลให้เด็กวัยเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อความสำเร็จทางการศึกษา ในอนาคต

(ลงชื่อ) ..... ๑๗๔ ๙๘๓ ผู้รับผิดชอบโครงการ
(นายคนัช ชิวนดา)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสุขภาพ

(ลงชื่อ) ..... ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายวชระ เพ็งจันทร์)
อธิบดีกรมอนามัย

(ลงชื่อ) ..... ผู้อนุมัติโครงการ
(นายสุวรรณชัย วัฒนาเย่เจริญชัย)
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข